

Käytäntöä palvelevasta tutkimuksesta, tutkimuksen aineistoista ja menetelmistä

Lähtökohtia tutkimukselle

Tutkimuksen luotettavuutta voi arvioida vain, jos tiedetään, miten tutkimus on tehty. Kerron tässä lyhyesti tutkimusprosessista, käytetyistä menetelmistä, aineistoista ja tulkinnoista. Lähtökohta numero yksi oli se, että kyseessä on opetusministeriön liikunnan vastuualueen määrittelemä sektoritutkimus, jonka se rahoitti. Sektoritutkimuksen tarkoituksena on palvella niitä tiedon tarpeita, joita rahoittajalla on oman sektorinsa eli tässä tapauksessa liikuntakulttuurin ja sen hallintotapojen kehittämiseksi.

Käytännössä prosessi toimii niin, että OKM julistaa haettavaksi tutkimusrahaa tietyille teemoille, jonka jälkeen tutkijat ja tutkimuslaitokset tekevät omat tutkimussuunnitelmansa ja talousarvionsa tutkimuksen suorittamiseksi. Tässä nimenomaisessa tapauksessa tutkimussuunnitelman teki FT Lauri Keskinen Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen laitokselta ja hänen oli myös määrä toteuttaa se. Kävi kuitenkin niin, että FT Keskinen sai yliopistolta vakituisen työpaikan, jonka hän vastaanotti. Turun yliopisto päätyi palkkaamaan minut, FT, LitL, Arto Tiihosen tekemään ko. työn antaen minulle vapaat kädet toteuttaa tutkimussuunnitelma, jossa oli tietysti suuret linjat määritelty.

Tutustuttuani suunnitelmaan ”Hallintotavat ja motivaatio liikunta-alalla: Käytäntöä palveleva tutkimus hallintotapojen ja motivaation suhteesta liikuntajärjestöissä ja urheiluseuroissa”, Keskinen omaan tuontantoon ja eskusteltuani useaan otteeseen FT Keskinen ja professori Pasi Kosken, joka oli ohjausryhmässä, kanssa sain riittävän käsityksen siitä, mitä hankkeessa haettiin. Päätin pitäytyä samoissa aineistoissa eli Turun seudulle suunnattavassa urheiluseurakyselyssä ja suurimmille urheilun lajiliitoille tehtävässä haastattelussa tutkimuksen pääaineistoina. FT Keskinen ei halunnut puuttua muutoin tutkimukseeni, vaan siirsi päätökset ja vastuun minulle. Sovimme kuitenkin, että Keskinen liittyy seurakyselyyn kysymyssarjan, jota hän voi käyttää myöhemmin, jos hän palaa samaan tutkimusaiheeseen.

Tutkimussuunnitelmassa oli resurssoitu tutkimusapulaisen lyhytaikaiseen palkkaamiseen, mutta päätimme hankkia projektitutkijan neljäksi kuukaudeksi toteuttamaan kyselyä Turun alueella, koska oma sijoituspaikkani olisi Vantaalla, josta käsin oli helppo toteuttaa tarvittavat haastattelut. Tämä oli sekä käytännöllistä – projektitutkija tunsu turkulaisena alueen ja ihmisiä sekä yliopistolta että liikunta-alalta – että säästi kuluja, koska minulle ei tarvinnut järjestää työfasilitetteja ja säästimme myös matkakustannuksissa runsaasti projektirahaa.

Näiden järjestelyjen jälkeen oli edessä suurin työ eli rakentaa pohja tälle sektoritutkimukselle, joka kaiken lisäksi oli erikseen määritelty käytäntöä palvelevaksi. Tässä lienee syytä lyhyesti selittää, miten käytäntöä palveleva sektoritutkimus on tässä tapauksessa ymmärretty.

Käytäntöä palvelevasta tutkimuksesta

Ammattikorkeakouluissa ja säätiöpohjaisessa tutkimus- ja kehityslaitoksessa työskennellenä olen tehnyt ja ohjannut runsaasti käytäntöä palvelevia tutkimuksia. Olen myös kirjoittanut sekä käytännöllisen tutkimuksen tekemisestä, toimintatutkimuksesta, laadullisesta tutkimuksesta ja kokemustiedosta kirjoihin, joissa on käsitelty aiheita laajemmin ja monista näkökulmista (ks. esim.

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf> ja menetelmäkirjallisuus).

Lyhyesti sen voisi määritellä seuraavasti: kun akateemisessa tutkimuksessa peruslähtökohtana on useimmiten aiempi akateeminen tutkimus ja siitä syntynyt kumuloitunut tieto ja teoriapohja, niin käytännöllisessä tutkimuksessa lähtökohtana ovat käytännön ongelmat tai kiinnostuksen kohteet sekä pyrkimys niiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseenkin. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi haluttiin tietää myös jotakin siitä, mitkä asiat kolmannella sektorilla koetaan sellaisiksi hyväiksi käytännöiksi, joita voitaisiin soveltaa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Tuosta lähtökohdasta oma tilanteeni oli se, että minun tuli tutustua lyhyessä ajassa kyseessä olleeseen käytännön kenttään, jotta tietäisin, minkälainen tieto käytäntöä voisi kiinnostaa ja palvella. Akateemisesti orientoitunut tutkija olisi tuossa tilanteessa perehtynyt kirjallisuuteen, kun käytäntöorientoituneen tutkijan tuli mennä kentälle – toki kirjallisuutta unohtamatta. Onneksi olin juuri tehnyt tutkimuksen liikuntakulttuurin käsitteistä kaiken lisäksi samantyyppisesti sektoritutkimuksena eli olin sitä tehdessänikin miettinyt tutkimustiedon hyväksikäyttöä (ks.

http://www.liikuntaneuvosto.fi/julkaisut/valtion_liikuntaneuvoston_julkaisusarja/liikuntakulttuurin_kasitteet_muuttuvat_ja_muuttavat.622.news).

”Kentän” määrittely oli seuraava tehtävä, mistä saisin tietoa kentän tarpeista? Päädyin haastattelemaan seuratoiminnan asiantuntijoita, lajiliittojen toiminnasta tietäviä sekä tutkijoita.

Alkukesän 2015 aikana haastattelin 16 ihmistä, joista osa toimi urheiluseuratoiminnan kehittäjinä urheilun lajiliitoissa, osa järjestöjen johto- tai kehitystehtävissä, mutta mukana oli myös alueen tutkijoita. Haastattelin myös OKM:n liikunnan vastualueen virkamiehiä, joiden vastuulla tämä tutkimus on. Näiden haastattelujen perusteella tein taustapaperin, johon nostin ne teema-alueet, jotka haastatteluissa nousivat tärkeimmiksi. Seuraavat kokonaisuudet tuntuivat olevan tapetilla.

Vapaaehtois- ja seuratoiminnan tulevaisuus muuttuvassa urheilun organisoinnissa ja uusien yhteiskunnallisten paineiden välissä.

Vapaaehtois- ja seuratoiminnan tarjoamat kokemukset, roolit ja merkitykset eri seuratoimijaryhmille.

Urheiluorganisaatioiden ja liikuntahallinnon muutos- ja kehittämistarpeista ja niihin suhtautumisesta.

Digitalisaatio ja urheiluorganisaatioiden viestinnän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen muutokset ja niiden moninaiset vaikutukset.

Yhteiskuntapoliittiset ja eettiset periaatteet ja liikuntalain tavoitteet sekä niiden vaikutukset liittojen ja urheiluseurojen toimintaan.

Kaikenlaisista toimivista käytännöistä, joita urheiluseuroissa ja lajiliitoissa on kokeiltu.

Näiden teemojen pohjalta rakensin kesällä ensimmäisen kyselypohjan ja haastattelurungon. Samalla muotoilin alkuperäistä otsikkoa **Hallintotavat ja motivaatio liikunta-alalla: Käytäntöä palveleva tutkimus hallintotapojen ja motivaation suhteesta liikuntajärjestöissä ja urheiluseuroissa** vastaamaan haastattelujen antia. **Urheiluorganisaatioiden toimintatavat ja seuratoiminnan merkitykset: käytäntöjä palveleva tutkimus** tai tarkemmin tutkimusaineistoa kuvaten **Urheiluseuratoimijoiden ja urheilun lajiliittojen toimivan johdon käsityksiä hyvästä toiminnasta, hallinnosta ja käytännöistä**. Jälkimmäisissä otsikoissa näkyy myös oma (liikunta)sosiologin taustanikin, jossa hallinto on toimintaa ja motivaatio kääntyy merkityksiksi.

Alkukyselyn aikana testasimme kyselyä monenlaisilla kokoonpanoilla ja tein esihaastattelut puolelle tusinalla järjestöjohdossa toimivia henkilöitä. Näiltä kysyin myös erityisesti hyvistä käytännöistä, joita he kolmannen sektorin toiminnassa urheilu- ja liikuntajärjestöissä ovat huomanneet. Halusin varmistua, ettei painopiste rakennu pelkästään ongelmälähtöisesti, kuten tutkimuksissa usein on tapana.

Lopulta päästimme kyselyn kentälle lokakuun lopussa ja haastattelut toteutin marras-joulukuun aikana. Kysely onnistui temaattisesti ja teknisesti erinomaisesti, koska vastanneet vastasivat kaikkiin kysymyksiin eivätkä jättäneet yhtään väliin. Kysymykset oli siis ymmärretty oikein, vaikka osa niistä oli ehkä normaalia haastavampia. Myös (vapaaehtoisiin) avoimiin kysymyksiin saimme lähes 100% vastaukset. Kyselyn raportoinnin yhteydessä kerrotaan tarkemmin otoksesta ja vastaajista. Olimme kuitenkin erittäin tyytyväisiä vastaajien ja vastauksien laatuun, vaikka vastaajia olisi toki voinut olla enemmänkin kuin saamamme 110 vastaajaa. Tavoitteisiimme se on kuitenkin riittävän monipuolinen vastaajajoukko.

Haastattelut onnistuivat myös erinomaisesti. Valitut teemat puhuttivat urheilun suurimpien lajiliittojen toiminnasta vastaavia johtajia keskimäärin reilun kahden tunnin verran. Palautteesta päätellen ne myös olivat heidän mielestään aivan keskeisiä teemoja lajiliittojen toiminnan kehittämistä ajatellen. Tein haastatteluista hyvät muistiinpanot haastattelun kestäessä, kirjoitin jokaisesta myös keskeiset teemat ylös heti haastattelujen jälkeen, jonka lisäksi kirjoitin alustavan yhteenvedon tärkeimmistä seikoista, joita haastatteluissa nousi esiin. Haastattelut myös nauhoitettiin.

Vuoden lopussa minulla oli siis kaksi melko suurta aineistoa käsissäni, jotka myös käsittelivät osin samoja kysymyksiä. Haaste olikin, miten tästä saisi järjellistä tietoa käytännön kentille? Akateemisena tutkijana olisin varmaankin tehnyt raportin/raportit, joissa olisin edennyt alusta loppuun teema kerrallaan sekä kyselyn että haastatteluisten sisällön mukaisesti. Olisin myös pyrkinyt viittaamaan mahdollisimman paljon aiempaan tutkimukseen, koska se on yksi akateemisen tutkimuksen luotettavuuden takeista. Ja – valitettavasti – myös akateemiseen tutkimukseen kohdistuvan nykyään aika voimakkaan kritiikin kärjistä. Ongelmahan on, että akateeminen tutkimus löytää yhä useammin viitekehjensä kansainvälisestä tutkimuksesta, mikä yhteiskuntatieteissä tarkoittaa usein sitä, että suomalainen yhteiskunta omine erityispiirteineen ei ole edes Suomessa tuotetun tutkimuksen konkreetti ympäristö eikä yhteiskuntapoliittinen keskustelu tai todellisuus sen viitekehys.

Tästä ilmiöstä kärsii myös käytäntöä palveleva tutkimus, koska siltä usein puuttuu tutkimuksellinen konteksti, jossa kunkin tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta voisi verrata. Monella alalla aika parantaa tilanteen, mutta tässä omassa tutkimuksessani huomasin, että käytännön kentän toimijoiden tutkimustarpeisiin vastaaminen johti jonkinlaiseen tutkimukselliseen tyhjiöön. Vaikka Suomessa onkin mm. Kalevi Heinilän, Pasi Kosken, Hannu Itkosen ja Juha Heikkalan töissä tehty urheiluseura- ja järjestötutkimusta, niin huomasin, että kysymyksenasettelut ovat niissä olleet muutamia poikkeuksia lukuunottamatta erilaiset kuin mitkä tähän tutkimukseen valikoituivat.

Tämä onkin käytäntöä palvelevan tutkimuksen yksi ero akateemisemmin orientoituvaa tutkimukseen. Kun kuullaan käytännön kenttää, niin on hyvin todennäköistä, että niistä kysymyksistä ei ole aiemmin tehty tutkimusta. Se on myös ammattikorkeakoulujen suorittaman tutkimuksen yksi perustelu ja vahvuus. Toisin sanoen: ollaan kiinnostuneita asioista, jotka askarruttavat käytännön toimijoita ja pyritään etsimään oleellisiin kysymyksiin vastauksia ja ratkaisuja. Tutkijana astuin kuitenkin harvinaisen heikolle jälle tai ainakin uskaltauduin avaamaan uusia latuja umpihankeen.

Ladun ja sauvaladun tekoa – prosessin ja menetelmän kuvausta luotettavuuden näkökulmasta

Lapsuudessani ei vielä ollut kunnollisia latukoneita. Teimme itse ladut ja myöskin sauvoja varten omat ladut. Sauvatyönnöillekin piti saada pitävä pohja. Käytäntöä palvelevan tutkimuksen teossa on jotain samaa – ennen kuin ladulla voi kunnolla hiihtää, on tehtävä sekä sukselle että sauvalle pohjat, joiden annetaan kovettua hiihdettävään kuntoon.

Valitsin siis tutkimukselleni etenemistavan, joka sekä palvelisi käytännön kenttää että varmistaisi osaltaan keräämäni tiedon luotettavuutta. Kyselyn ja haastatteluiden teemat olin siis kerännyt esihaastattelujen pohjalta. Nyt oli analyysin ja tulkinnan aika, jossa päädyin hiukan samanlaiseen menetelmälliseen ratkaisuun.

Tein nimittäin haastatteluista temaattiset yhteenvedot, joissa rakensin kaikista 20:sta haastattelusta yleisesitykset jokaisen haastatteluteeman pohjalta. Seuraavassa teemojen otsikot lopulliseen versioon muotoutuneina.

Piireistä vuorovaikutusverkkoihin - oman lajiliitto-organisaation toiminnan kuvaus, analyysi ja tulkinta

Toiminnan ja talouden kivijalkojen yhteispeli yhä tärkeämpää

Urheilujärjestelmän toimivuus paikallistasolta kansainväliselle tasolle: toimintatapoja tulee kehittää, mutta tarvitaanko myös rakenteellisia uudistuksia?

Urheilijan polku lajissa ja urheilemisen/liikunnan harrastamisen mahdollisuudet liitossa.

Järjestö on media: viestintä ja vuorovaikutus liiton sisällä ja ulos.

Sisäistetty etiikka – liikuntalain tavoitteet ja urheilutoiminta.

Tavoitteeni oli kiteyttää erittäin laajasta materiaalista tärkeimmät huomiot mahdollisimman totuudenmukaisesti. Se tarkoitti tekstimuotoa, joka olisi riittävän yksiselitteinen, mutta joka ei kuitenkaan liian pikkutarkka. Tehtävä oli vaativa, mutta ei mahdoton, koska haastateltavat olivat monista teemoista yllättävänkin samanmielisiä ainakin suurissa linjoissa. Näin piirsin ”ison kuvan”, josta toivon olevan hyötyä myös valtion liikuntahallinnolle sekä laajemmin liikunta- ja urheiluorganisaatioiden kehittäjille. Päättävänä oli kuitenkin saada kustakin teemasta esiin juuri tämän haastattelun joukon yhteinen ääni, vaikka ne äänet oissakin seikoissa toisistaan erosivatkin – sekin tuotiin tekstuaalisesti esiin mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Usein tällaisissa käytetään vakuutuskeinona suoria sitaatteja haastateltavilta, mutta itse luovuin ajatuksesta, vaikka varsin meheviä ja todennäköisesti huomion kaappaavia lauseita haastatteluissa kyllä riittää. Tutkimuksellisesti pidänkin jopa ongelmallisena tätä sitaattitutkimusta, jos vaarana on, että sitaateissa painottuvat eri asiat kuin tutkimusaineistossa. Kyselyn yhteydessä keräsimme avovastauksia, mutta niidenkin yhteydessä kaikki sitaatit luokiteltiin ja luokkien yleisyys esiteltiin, etteivät yksittäiset lainaukset saisi liian suurta painoarvoa kokonaisuuden kustannuksella.

Vein myös kyselyn analyysia eteenpäin rintarinnan haastattelujen kanssa, koska halusin käydä dialogia liittotason ja seuratason näkemysten kanssa, vaikka kyselyn ja haastattelujen teemat olivatkin osin erilaisia – esimerkiksi vapaaehtoistoimijoiden kokemukset ja käsitykset olivat seurakyselyn keskiössä, kun liittotasolla tämä näkökulma oli ymmärrettävästi vain välittyneesti läsnä.

Kyselyjen osalta päädyin siihen, että rakensin vastauksista temaattisia kokonaisuuksia, joissa pyrin vastaamaan johonkin tai joihinkin keskeisiin kysymyksiin, joiden arvelin olevan seuratoiminnan kehittämisen kannalta oleellisia. Valitsin siis kysymyksistä ne, joiden perusteella saatoinkin esimerkiksi vastata kysymykseen, miksi urheiluseuratoimintaan tullaan mukaan ja mikä saa toimijat pysymään mukana seuratoiminnassa. Tämä myös sivuaa läheisesti teemaa, jota käsitelimme liittojohtajien kanssa ja jossa pyrimme löytämään vastausta siihen, miten lajiliittojen luottamushenkilöjärjestelmää ja organisaatiota tulisi kehittää. Muutkin kyselyjen ja haastattelujen teemat pyrin rakentamaan muutettavat muuttaen samalla tavoin ikään kuin vastinpareiksi. En kuitenkaan yhdistänyt aineistoja ja tulkintoja keskenään, koska arvelin niiden olevan käytännön toimijoille hyödyllisempiä erillisinä. Seuratoiminta on kuitenkin aika lailla erilaista kuin liittotason toiminta.

Koko ajan mietin myös sitä, miten teen tästä tutkimuksesta aidosti käytäntöä palvelevaa – ja mitä se tässä tutkimuksessa oikein tarkoittaa? Päädyin hyvin innovatiiviseen ratkaisuun eli päätin jatkaa dialogia aineistojeni kanssa myös analyyseja ja tulkintoja tehdessäni. Tästä itse asiassa puhutaan jonkin verran akateemisenkin tutkimuksen piirissä, mutta ehkä enimmäkseen siitä ongelmasta, että me tutkijat käytämme käsitteitä, joita tutkittavamme eivät ymmärrä. On vaikea palvella käytännön kenttää, jos he eivät ymmärrä niitä käsitteitä, joita käytämme. Usein ongelmana on myös tieteellinen tai tutkimuksellinen raportointi, jossa ei avata asioita riittävän hyvin käytännön ihmisiä ajatellen.

Tässäkin tutkimuksessa oli kerättynä valtava aineisto, joista saisi helposti monta tutkimusta tai vaikkapa kymmeniä julkaisuja. Rahoittajat kaiken lisäksi toivovat yhä lyhyempiä yhteenvetoja tutkimuksista. Ja sitten on vielä akateeminen julkaisumaailma, jossa iso osa artikkelista rakentuu aiemmasta tutkimuksesta ja tulkinnoista, jotka on suunnattu akateemiselle yhteisölle – aineiston esittelyt jäävät usein marginaaliin eikä niitä avata käytännön toimijoiden tarvitsemista näkökulmista juuri lainkaan. Ketä tämä kaikki nähty vaiva sitten palvelee, jos ei niitä 110 kyselyyn vastaajaa tai niitä 20 haastateltua, jotka antoivat runsaasti arvokasta aikaansa tutkijalle? Näiden – ja muiden haastateltujen – tulisi kuitenkin hyötyä paremmin annetusta materiaalisesta resurssista ja antamastaan asiantuntijuudesta tutkimuksen käyttöön. Ja onhan otettava huomioon tietysti ne sadattuhannet urheilijat, liikkujat, valmentajat ja seuratoimijat, joita tämä tutkimus välillisesti koskee.

Innovatiivinen ratkaisuni ei ollut ainoastaan se, miten pyrin rakentamaan tutkimusraporttini mahdollisia käyttäjiä palvellen vaan myös se, että annoin raakatulkintani myös haastateltujen ja kyselyyn vastanneiden käyttöön. Lähetin sekä haastattelemilleni että kyselyyn vastanneille helmi-maaliskuun aikana versioita tutkimukseksi eri osista, joihin toivoin heidän myös antavan omia kommenttejaan. Sainkin joitakin tarkentavia ja useampia kannustavia kommentteja haastateltaviltani. Myönnettävä on, että odotin hiukan laajempaa vastakaikua ”kentältä”. En osaa sanoa, olivatko he hiljaa, koska olivat tyytyväisiä vai koska olivat tyytymättömiä tai vaikkapa vain kiireisiä ja välinpitämättömiä? Ehkä tällainen menetelmä vain tuntui liian uudelta eikä siihen osattu tarttua. Tulkitsen kuitenkin, ettei tulkinnoista oltu kovin suuresti erimielisiä, sillä uskon, että aivan väärät tulkinnat olisivat kyllä laittaneet puhelimet soimaan. Muutama palauteposti kertoikin, että lukijat olivat olleet tyytyväisiä yhteenvetoihin.

Tärkeää oli sekin, että näin sain palveltua käytännön toimijoita omasta mielestäni eettisellä ja toimivalla tavalla. En edes usko, että tutkijalla olisi mitään ylimaallista kykyä tehdä ainoita oikeita tulkintoja edes omasta aineistostaan. On vain reilua, että tutkimuksen kohteet pääsevät näkemään, mitä ovat suurempana joukkona kysymyksiin vastanneet ilman, että tutkija lastaa niitä täyteen akateemisia tulkintojaan. Aivan

vailla tulkintaahan nämä raakaversiot eivät tietenkään olleet, vaikka yritinkin välttää teoreettista keskustelua näissä tulkinnoissani.

Haastatteluaineiston analyysin aikana huomasin myös selvästi, että käytäntöä palvelevan tutkimuksen kannalta oleellista tietoa jää haastatteluissa saamatta. Haastattelussahan saa erinomaista tietoa kyseisen henkilön toimintaympäristöstä ja historiasta ja tulkinnoista. Esimerkiksi oma ymmärrykseni laajeni valtavasti koskien suurten lajiliittojen toiminnan kannalta oleellisten asioiden jäsentymistä historiallisessa, materiaalisessa ja sosiaalisessa ympäristössään. Sen sijaan haastatteluissa esiin nousseiden erinomaisen kiinnostavien – ja osin yllätyksellistenkin – seikkojen osalta olin edelleen epä tietoinen. Mitä jokin jossakin haastattelussa esiin noussut mielenkiintoinen asia mahtaakaan merkitä yleisemmin tälle koko lajiliittojoukolle tai miten yleisenä jokin nyt oraillaan oleva kehityskulku nähdään lähitulevaisuudessa? Haastattelujen perusteella olisin voinut nostaa tällaisia käytännön kannalta mielenkiintoisia seikkoja esiin vain kuriositeetteina – voisiko asialle vielä tehdä jotain?

Helmikuussa 2016 päätin siis rakentaa vielä yhden lyhyen kyselyn, jossa luotasin lajiliittojen lähitulevaisuutta. Valitsin jokaisesta teemaosioista sellaiset kysymykset, jotka olivat nousseet esiin jollakin tavoin lähes jokaisessa haastattelussa, mutta otin mukaan myös joitakin kysymyksiä, joista keskustelimme vain joissakin haastatteluissa. Tein kysymyksistä väitteitä, joiden merkittävyttä ja tällä tavoin toteutumistodennäköisyyttä pyrin kyselyllä mittaamaan. Tätä voinee sanoa vaikkapa trendien haisteluksi, vaikka oletan, että useimmissa tapauksissa kyse oli lähes nykytilan kuvaamisesta. Oli kuitenkin tärkeää saada tietää, miten vastaajajoukon enemmistö näihin keskeisiin käytäntöä palveleviin kysymyksiin vastaa. Haastattelujen perusteella on myös joskus vaikea arvioida, miten tärkeänä haastateltava lopulta jotain asiaa pitää. Näiden kyselyjen avulla saatoin varmistua haastatteluissa esiintulleiden seikkojen yleisyydestä, mutta osin myös yleisemmästä painoarvosta.

Näihin kysymyksiin vastasi viisitoista toiminnanjohtajaa kahdestakymmenestä (75%), vaikka aikataulu olikin tiukka. Tällainen kysely antoi mielestäni erittäin hyvin suhteellisuudentajuista tietoa eräistä keskeisistä kysymyksistä, joita haastatteluissa käsiteltiin. Tätä voisi nimittää pienimuotoiseksi menetelmälliseksi triangulaatioksi, koska perusaineistona käytettyjen haastattelujen lisäksi sitä täydennettiin tarkentavalla ja osin laajentavalla kyselyllä sekä raaka-analyysistä pyydetyllä/saadulla palautteella. Täydensin haastattelutaineistotulkinnat myös jatkokyselytulkinnalla. Uskon, että näin aiheesta syntyi melko luotettava kuva ainakin haastateltavien näkökulmasta.

Tulkinnat käytännön kentille

Kolmas näkökulma käytännön palvelemiseen tulee esille tutkimukseni muutamissa erillistulkinnoissa ja suosituksissa, joissa yritän yhdistää tutkimuksessa esiin tulleisiin seikkoihin yleisempiä havaintoja liikunta- ja urheilupolitiikasta, vapaaehtoistoiminnasta, organisaatioiden kehittämisestä ja viestinnästä. Taustana toimivat aikalaiskeskustelut ja muutamat liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintatapojen muutosprosessista tuotetut materiaalit sekä eri teemoista tehdyt tutkimukset, joista mainittakoon tässä tekemäni liikuntakulttuurin käsitteitä selvitelty tutkimus, jossa analysoin monen eri liikunta- ja urheiluorganisaation strategisia papereita ja myös haastattelin monia liikuntaelämän vaikuttajia. Tarkoituksena näissä pohdinnoissa on luodata tässä tutkimuksessa esiin nousseiden trendien tai ehdotusten toteutumiskelpoisuutta ja ehtoja. Luulisin, että sellainen asiantuntijatieto palvelisi käytännön toimijoita olivat he sitten seuratoimijoita, liittotason vaikuttajia tai liikuntahallinnon edustajia.

Tämä osio (Usein kysyttyä...) julkaistiin lopulta tässä samassa yhteydessä kuin tämäkin teksti eikä se löytänyt tietään itse raporttiin. Käsikirjoitusvaiheessa se kuitenkin tuli tutkimuksen vastuuhenkilöiden tietoon OKM:ssa ja Turun yliopistossa. Tutkijahan joutuu hyvin usein vastaamaan esimerkiksi julkisuudessa sellaisiin kysymyksiin, joihin hänellä ei tutkimuksen tai tutkimusten mukaan ole varmaa vastausta. Tällöin hän joutuu toimimaan asiantuntijana, joka soveltaa tietoaan käytäntöön. Jotkut tutkijat ovat (ainakin olleet) aika tiukkoja sen suhteen, etteivät spekuloi asioita, joita eivät ole nimenomaisesti tutkineet. Ajankohtaiskeskustelut eivät kuitenkaan noudata tutkijoiden toiveita, vaan mitä erilaisimmat tekijät vaikuttavat siihen, mikä kulloinkin on julkisessa keskustelussa kiinnostavaa.

Tutkija joutuu tällöin taiteilemaan myös sanavalintojensa kanssa. Tiedon rajat tulevat tutuiksi. On kuitenkin oikeutettua vaatia tutkijoilta myös laajempaa asiantuntijaroolia kuin mihin vaikkapa yksittäisen tutkimuksen tulokset oikeuttaisivat. Itse olenkin yrittänyt avata tutkimuksen kontekstia eri suuntiin, jotta yksittäiset tuloksetkin tulisivat mahdollisimman laajasti ymmärretyiksi. On myös hyvä tuoda esille eri näkökulmia asioihin, joita on muualla tutkittu vaikkapa eri aineistoin.

Esimerkiksi kysymys urheiluharrastusten kalleudesta on tällainen. Maksut, välineiden hinnat jne. ovat nousseet ja varmasti myös vähävaraisimmilla on vaikea harrastaa ainakin kalleimpia urheilumuotoja ja seuroissa/joukkueissa, joissa satsataan valmennukseen ja kilpailulliseen menestykseen. Urheilun lajiliittojen näkökulmasta asia voi kuitenkin näyttäytyä toisenlaiselta: harrastajia on tarpeeksi tai jopa liikaa seurojen resursseihin nähden, harrastamisen hinta ei näyttädy yleisesti ottaen liialliselta eikä tällaisesta ole saattanut kuulua mitään lajihoitajille. Silti ongelma voi olla yhtä aikaa tosi. Todellisuus siis näyttäytyy erilaiselta eri näkökulmista. On hyvä tuntea ne, jotta tarvittaviin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä.

Tutkijan tulisikin tunnistaa ne eri kentät ja ”diskurssit”, joissa tietoa käytetään. Aivan liian usein tutkimustietoa suhteutetaan vain ”päättäjien” ja hallinnon näkökulmista tai se liitetään vain ajankohtaiseen keskusteluun mediassa. Tämän tutkimuksen kannalta tilanne muuttui varsin erilaiseksi vuoden aikana. Vuonna 2015 ajattelin, että tässä tuotettu tieto voisi palvella parhaiten urheiluseuratoimijoita ja – kehittäjiä ja ehkäpä myös urheilun lajiliittojen sisäisen toiminnan kehittämistä. Jotakin opittavaa voisi olla myös valtion liikuntahallinnolla.

Yllättävästi alkukesän aikana keskustelu valtion avustuksista ja urheilujärjestelmän rakenteesta aukeni. Rion olympialaisten huono menestys lisäsi vettä myllyyn aivan samoin kuin tiedot urheilujärjestöjohtajien palkoista ja urheilijoiden kitkuttelusta toimeentulon minimirajoilla. Näihin kysymyksiin tutkimukseni ei anna suoranaista vastausta, mutta mm. avustuksia ja rakenteita koskien erittäin hyödyllistä taustatietoa. Myös tutkimuksessa piirtynyt laajempi kuva urheiluseuratoiminnasta, lajiliittojen tekemisistä ja kummankin alueen näkemyksistä koskien urheilujärjestelmän muita osia, auttoi asettamaan monia julkisuudessa esitettyjä yksittäisempiä näkökulmia laajempaan kontekstiinsa. Sekin on joskus tutkijan tehtävä, että hän kertoo, mitkä ovat julkisen keskustelun rajoitukset tai painopisteongelmat. Suhteellisuudentaju ja isomman kuvan piirtäminen kuuluvat nekin tutkimuksen käytännöllistämistyöhön. Tässäkin sitä siis harjoitin...

Menetelmäkirjallisuus

Tiihonen, Arto (2014) Miten tästä eteenpäin hyvinvoinnin tiellä? Having, Loving, Being ja Experiencing, Meaning, Doing. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). 2014. Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 228-246. (<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf>)

Tiihonen, Arto (2006) Toimintatutkimuksen ohjaaminen (kirjaluku yhdessä Rovio, Esa; Klemola, Ulla; Lautamatti, Liisa kanssa). Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T.; Rovio, Esa; Syrjälä, Leena (toim.): Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki, Kansanvalistusseura.

Tiihonen, Arto (2004) Lahtelaisia Urheiluseuratarinoita. Liikuntakulttuurin muutos, sosiaalinen pääoma urheiluvalmennuksessa ja tutkimuksen aluevaikuttavuus. Teoksessa Liljander, Juha-Pekka & Mäkelä, Eija (toim.): Aluevaikuttavaa innovaatiotoimintaa – tutkimustoiminnan käynnistyminen Lahden ammattikorkeakoulussa. Lamk-julkaisu C9, Lahti, 99-113.

Tiihonen, Arto & Lukka, Sanna (2004) Tutkivaa työtapaa rakentamassa. Teoksessa Kotila, Hannu & Mutanen, Arto (toim): Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki, Edita.

Tiihonen, Arto (2004) Kokemus puhuu, tarina kertoo, tutkija selittää – tarinoittamalla tiedettä kokemuksista. Teoksessa Latvala, Johanna, Peltonen, Eeva & Saresma, Tuija (toim.): Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 79. Jyväskylän yliopisto 2004.

Tiihonen, Arto (2002) Tarinoittaminen ja omaelämäkerrallisuus tutkimuksen ymmärrettäväksi tekemisessä. Teoksessa: Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä – ja urheilijoita? Jyväskylä, LIKES-tutkimuskeskus, 134, 117-132.

Sisältökirjallisuus

Tiihonen, Arto (2015) Liikuntakulttuurin käsitteitä tiedetoimittajille. Julkaisu Suomen Tiedetoimittajat ry:lle. 17.2.2015. (http://www.miksiliikun.fi/wp-content/uploads/2012/08/Liikuntakulttuurin_k%C3%A4sitteit%C3%A4_Tiihonen2015.pdf)

Tiihonen, Arto (2015) Liikuntakulttuurin käsitteet muuttuvat. Liikunnan ammattilainen 1/2015, 24-25.

Tiihonen, Arto (2014) Liikuntakulttuurin käsitteet muuttuvat ja muuttavat. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:6, Helsinki.

(http://www.liikuntaneuvosto.fi/julkaisut/valtion_liikuntaneuvoston_julkaisusarja/liikuntakulttuurin_kasitteet_muuttuvat_ja_muuttavat.622.news)